lahkus nov. s. a. teenistusest, saades veel a. 1723 ülenduse ooberstleitnandiks. J. on osa võtnud peale mainitud Narva ja Klissovi veel Poseni ja Vepriku lahinguist. — J. oli abielus Ebba Johanna v. Brümmeriga. 1732. a. on veel Kadrina klk.-s (kirikuraamatute järgi) J.-il surnud 2 poega. 1732.—34. aa. vahel on ta siirdunud siit Türi kihelkonda, vist otsekohe Piometsa mõisa, sest 12. I 1734 sünnib talle poeg Johann Heinrich, kes registreeritud juba Türi klk. kirikuraamatus. See poeg nagu ka terve sugu kannab juba sest a.-st peale von'i tiitlit. Eestimaa aadli matriklisse pole sugukonda aga nähtavasti kunagi sisse kantud. Thomas J. suri a. 1750. — Peale nimetatute on J.-il veel teisi lapsi, poegi ja tütreid, olnud, kellest Gotthard Wilhelm (sünd. a. 1742) koos Johann Heinrichiga oli Piometsa omanik. 13 II 1787 tunnistavad Eestimaa kuberm. rüütelkonna marssall J. Brevern koos mitme teise kreisisaadikuga, et J.-i perekond aadli suguraamatute koostamisel on oma aadli soosse kuuluvuse tõendused vastavale komisjonile esitanud ja kantakse seega sisse aadli suguraamatu II ossa. Gotthard Wilhelm v. J. on teeninud Vene sõjaväes sekund-majori aukraadini; tema laitmatu teenistuse üle on antud vastav tunnistus Peterburis (31. III 1789). Veel 20. VIII 1795 on teade Paidest, et Gotthard Wilhelm v. J. koos oma vennaga Türi klk.-s omab Piometsa mõisat ja ühte talu, kus kaugelt üle 100 mees- ja naissoost pärishinge. Hilisemast ajast ei leidu seniste andmete järgi enam teateid J.-i perekonnast.

(W. Hoyningen-Huene), Auszüge a. d. Kirchenbüchern d. Estländ. Konsistorialbezirks bis z. J. 1900, I (1913—15), lk. 107, nr. nr. 5044—46 ja 5048—54; Tartu Keskarhiiv, end. Eestimaa Rüütelkonna Arhiiv, C V, 106 (*Diversa sub J*); A. Lewenhaupt, Karl XII:s officerare I (1920). *O. L*

JÜRGEN, MEISSENI- —, usuline meeliskleja, ilmus 1557. a. talvel Liivimaale, nagu kroonik Balth. Russow jutustab; liikus paljajalu ja poolpaljas mööda Liivi linnu ja külasid, manitsedes meeleparandamisele. Arvat. on talupojad ta viimati tapnud.

Russow II, 39-a. (ka *Scr. rer. Liv.* II, 51); Lipp, Kir. ja har. l. I, 130j. *R. K*

JÜRGENS, Johannes Leopold, õpetaja, ajakirjanik ja omavalitsuse-tegelane, sünd. Tallinnas 22. IX 1870 käsitöölise pojana, õppis Tartus õigusteadust 1894—98, omandas koduõpetaja, hiljemini saksa keele ülemkooliõpetaja kutse (1902) Petrogradi ülikoolis ning kadetikorpuse õpetaja kutse (1903); oli tegev kooli alal õpetajana 1895 kuni 1902 H. Treffneri eragümnaasiumis Tartus ja 1902—07 Suvorovi nimelises kadetikorpuses Varssavis; toimis 1907—09 Tallinna I ringkonna rahvakoolide inspektorina, töötas siis kohalikus omavalitsuses, olles Tallinna linnanõunik 1909—15, pöördus tagasi kooli alale ning oli 1915—24 õpetajaks Tallinna keskkoolides ja 1918—19 Vene eragümnaasiumi direktor Tallinnas. 1924. a. valiti J. jälle Tallinna linnanõunikuks ja linnapea abiks ja 1927. a. uuesti linnanõunikuks.

Seltskondlikust elust võttis J. üliõpilasena Tartus elavalt osa, olles ligidas kokkupuutumises radikaalselt mõtlevate ning marksismile kalduvate eesti ja vene üliõpilastega ning tegelastega. Kui Tartus 1899. a. asutati Eesti rattasõitjate selts »Taara«, mis oli peaasjalikult radikaalsemate vaadetega haritlaste koonduskohaks, oli J. selle tegevamaid liikmeid ning esimene esimees 1899—1902.— Tallinnas asudes liitus J. majaomanikkudega ning valiti 1924. a. Tallinna Majaomanikkude Seltsi abi-esimeheks; samuti valiti ta Eesti Majaomanikkude Seltside Liidu esimeheks. Peale selle töötab J. Tallinna Noortemeeste Kristlikus Ühingus, olles selle abi-esimees 1923. a. ning esimees 1925. a. saadik. — J.-i kirjanduslik tegevus avaldus kõige pealt koguteose »Lõbu ja Teadus« väljaandmises ühes dr. R. Aavakiviga (vt.). See teos, millest ilmus kaks annet (1899, 1906), sisaldab rea artikleid, eriti loodusteaduse ja ühiskonnateaduse alalt. 1899—1902 toimetas J. ja andis välja perekondlikku kuukirja »Rahva Lõbuleht«. Mõlemas väljaandes esitatakse, niipalju kui tookordsed tsensuuriolud seda võimaldavad, radikaalset mõtteviisi. — Hiljemini pöördus J.-i tähelepanu eriti koolikirjandusele ning 1907. a. alates ilmus tema sulest rida maadeteaduse ja ajaloo õpperaamatuid alg- ja keskkoolidele, mis mitme puuduse all kannatavad.

Isikl. saadud andmed; Üliõpilasleht 1926, nr. 11. *T.*

JÜRGENS, Mihkel, Eesti vanema põlve kirjanik ja bibliograaf, sünd. Pärnus 10. X 1820 töölise pojana, omandas kodusel teel veidi algharidust, harrastas raamatuid, õppis raamatuköitjaks, hakkas 1856. a. paigu kõiki eestikeelseid saadavaid, eriti vanemaid raamatuid ja nende kohta andmeid koguma. Kogumisele õhutas J.-it ka J. W. Jannsen, kellega ta lauluharjutustel lähemalt tutvus. J. hankis endale Õp. E. S.-i oma kõrval suurema omaaegse eestikeelse raamatukogu, mille nimestiku ta avaldas (»M. Jürgensi Ramatute nimme-kirri ehk Katalog« Pärnus, 1857, 38 lk., II täiend. tr. 1864). Nimestiku I tr. sisaldab 318, II umbes 600 raamatu- ja 170 kalendrinimetust; II tr. lisas on loendatud J.-il puuduvad vanemad raa-